

Polazne osnove Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira

1. Uvod

Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) - *Croatian Qualifications Framework, CROQF* - predstavlja bitan uvjet za uređenje sustava cjeloživotnoga učenja koje čini okosnicu društva temeljenoga na znanju. Zasniva se na hrvatskoj obrazovnoj tradiciji, sadašnjem stanju i razvoju društva, potrebama gospodarstva, pojedinca i društva u cjelini, odrednicama Europskoga kvalifikacijskog okvira (EKO) - *European Qualifications Framework, EQF* - i međunarodnim propisima koje je prihvatila Republika Hrvatska. Izgradnja konkurentnoga europskog (pa tako i hrvatskoga) gospodarskog prostora zahtijeva mobilnost (pokretljivost) kompetencija te njihovo jasno prepoznavanje i korištenje na dobrobit djelatnika, poslodavaca i cijele zajednice. HKO je instrument koji će olakšati zapošljivost te osobni razvoj pojedinaca za izgradnju socijalne povezanosti, što je posebno važno za društva u kojima su ekonomske i tehnološke promjene te starenje stanovništva nametnule cjeloživotno učenje kao nužnost obrazovne i gospodarske politike.

Hrvatski kvalifikacijski okvir ima zadaću povezati rezultate učenja koji se postižu u svim obrazovnim institucijama te ih postaviti u međusobne odnose u Republici Hrvatskoj i međunarodnoj razmjeni. Njime se postavljaju jasni kriteriji kvalitete stjecanja skupa kompetencija koje sudionik obrazovanja može očekivati da će imati nakon završetka obrazovanja za kvalifikaciju određene razine i obujma. HKO predstavlja jedinstven sustav koji omogućuje da se rezultati učenja mjere i uspoređuju jedni s drugima, a ima jednostavnu temeljnu građu te sadržava cjelovit i minimalan broj osnovnih elemenata. Značaj HKO-a ogleda se i u kvalitetnijem povezivanju potreba tržišta rada s provođenjem školskih i obrazovnih programa te u vrednovanju svih rezultata učenja.

Ovaj dokument daje polazne osnove za izradu cjelovitoga Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira koji bi trebalo donijeti najkasnije do kraja 2008. godine. Polazne osnove utvrđene u ovom dokumentu predstavljaju smjernice za usklađivanje propisa kojima se uređuju područja osnovnog školstva, srednjeg školstva, znanosti i visokog obrazovanja, odnosno cjeloživotnog učenja.

2. Osnovni pojmovi

2.1 Cjeloživotno učenje (engl. *LLL - Lifelong Learning*). Cjeloživotno učenje označava aktivnosti svih oblika učenja koje se obavljaju tijekom života s ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija u užem smislu za osobne, društvene i profesionalne potrebe.

2.2 Kompetencije (engl. *Competences*). Kompetencije označavaju skup znanja, vještina i skup kompetencija u užem smislu.

2.3 Znanje (engl. *Knowledge*). Znanje označava skup stečenih i povezanih informacija. U HKO-u znanje će se odnositi na teorijsko i činjenično znanje.

2.4 Vještine (engl. Skills). Vještine obuhvaćaju primjenu znanja i upotrebu propisanih načina rada u izvršenju zadataka i rješavanju problema. U HKO-u vještine će se odnositi na kognitivne (logičko, intuitivno i kreativno razmišljanje), psihomotoričke (fizička spretnost te upotreba metoda, instrumenata, alata i materijala) i/ili socijalne vještine.

2.5 Kompetencije u užem smislu (engl. Competences). Kompetencije u užem smislu označavaju postignutu primjenu konkretnih znanja i vještina, u skladu s danim standardima. U HKO-u kompetencije u užem smislu odnosit će se na samostalnost i odgovornost.

2.6 Europski kvalifikacijski okvir (engl. EQF - European Qualifications Framework). Europski kvalifikacijski okvir je instrument uspostave razina kvalifikacija ustrojen tako da djeluje kao sredstvo prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između nacionalnih (ili sektorskih) kvalifikacijskih okvira.

2.7 Nacionalni kvalifikacijski okvir (engl. NQF - National Qualifications Framework). Nacionalni kvalifikacijski okvir je instrument uspostave kvalifikacija stečenih u određenoj zemlji, kojim se daju osnove za jasnoću, pristupanje, prohodnost, stjecanje i kvalitetu kvalifikacija.

2.8 Hrvatski kvalifikacijski okvir (engl. CROQF – Croatian Qualifications Framework). Hrvatski kvalifikacijski okvir je instrument uspostave kvalifikacija stečenih u Republici Hrvatskoj kojim se daju osnove za jasnoću, pristupanje, prohodnost, stjecanje i kvalitetu kvalifikacija.

2.9 Kvalifikacija (engl. Qualification). Kvalifikacija je formalni naziv za određeni stupanj (razina i obujam) kompetencija određene osobe koji se dokazuje školskom svjedodžbom ili diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje nadležna ustanova.

2.10 Vrsta kvalifikacija (engl. Award-type). Vrsta kvalifikacija označava skup kvalifikacija neovisno o struci ili sektoru (području rada). Primjer vrste kvalifikacija: prvostupnik.

2.11 Naziv kvalifikacije (engl. Named Award). Naziv kvalifikacije označava vrstu kvalifikacije s točnom naznakom struke ili sektora (područja rada), koju je pojedina osoba stekla. Primjer naziva kvalifikacije je: prvostupnik graditeljstva.

2.12 Razine (i podrazine) kvalifikacija (engl. Reference Levels). Razine (i podrazine) kvalifikacija označavaju složenost i doseg stečenih kompetencija, a opisuju se skupom mjerljivih pokazatelja.

2.13 Mjerljivi pokazatelji razina (engl. Level Indicators/Descriptors). Mjerljivi pokazatelji razina su opisi rezultata učenja određene razine.

2.14 Rezultati učenja (eng. Learning Outcomes). Rezultati učenja su kompetencije koje je osoba stekla.

2.15 ECTS-bod (*engl. ECTS Credit, European Credit Transfer and Accumulation System*). Mjerna jedinica za iskazivanje obujma stečenih kompetencija.

2.16 Vrsta obrazovnih programa (*eng. Study Programme Type*). Vrsta obrazovnih programa je skup obrazovnih programa za stjecanje kvalifikacija određene vrste. Primjer vrste obrazovnoga programa: preddiplomski studij.

3. Postojeće zakonodavstvo

Dio pitanja koja se uređuju ovim dokumentom trenutačno su regulirana sljedećim zakonima:

- Zakonom o osnovnom školstvu (Narodne novine, broj 59/90, 27/93, 29/94, 7/96, 59/01, 114/01, 69/03-pročišćeni tekst i 76/05);
- Zakonom o srednjem školstvu (Narodne novine, broj 19/92, 26/93, 27/93, 50/95, 59/01, 114/01, 69/03-pročišćeni tekst i 81/05);
- Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 105/04, 174/04 i 46/07);
- Zakon o obrazovanju odraslih (Narodne novine, broj 17/07)
- Zakonom o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija (Narodne novine, broj 158/03, 198/03 i 138/06);
- Zakonom o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima (Narodne novine, broj 128/99 i 35/00);
- Zakonom o obrtu (Narodne novine, broj 77/93, 82/96, 90/96, 64/01, 71/01 i 49/03 – pročišćeni tekst).

4. Ciljevi

Ciljevi izrade Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira su:

- razumijevanje različitih vrsta kvalifikacija i njihovih međudnosa
- dostupnost sustavu obrazovanja tijekom cijeloga života
- jednostavnost prepoznavanja, vrednovanja i priznavanja inozemnih kvalifikacija
- prepoznavanje i priznavanje hrvatskih kvalifikacija u inozemstvu
- kvalitetna zapošljivost
- izgradnja sustava vrednovanja i priznavanja kompetencija stečenih na radnome mjestu i drugim oblicima učenja
- unapređenje suradnje između različitih sudionika u obrazovanju
- stvaranje jedinstvenoga sustava upravljanja kvalitetom postojećih i novih kvalifikacija
- stvaranje razumljivog prikaza obrazovnih postignuća za poslodavce, polaznike obrazovanja i roditelje
- promoviranje obrazovanja u Hrvatskoj.

5. Načela

Načela pri izradi i razvoju Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira su:

- poštovanje hrvatskoga naslijeđa i postojećega sustava obrazovanja
- prihvaćanje smjernica EU-a i iskustava drugih zemalja u izgradnji njihovih kvalifikacijskih okvira
- priprema društva za europsku integraciju
- transparentnost postojećih i novih kvalifikacija
- jasnoća pripadnosti razini i vrsti kvalifikacije
- višesmjerna prohodnost kompetencija
- jednakost obrazovnih mogućnosti
- partnerstvo državnih institucija, poslodavaca, sindikata i provoditelja obrazovanja
- otvorenost za daljnju dogradnju Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira.

6. Nacrt Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira

Poštujući navedene ciljeve i načela, Hrvatski kvalifikacijski okvir sastoji se od osam razina (a tri razine dijele se na ukupno sedam podrazina) koje će biti definirane sljedećim elementima:

- poveznicama s razinama Europskoga kvalifikacijskog okvira u izradi
- mjerljivim pokazateljima rezultata učenja za svaku razinu (i podrazinu)
- obujmom rezultata učenja
- vrstama kvalifikacijama koje pripadaju određenoj razini
- reguliranim načinima stjecanja određenih vrsta kvalifikacija
- mogućnostima višesmjernih prohodnosti
- nazivima kvalifikacija
- i drugim relevantnim elementima.

6.1 Razine

Hrvatski kvalifikacijski okvir obuhvaćat će osam razina. Uz svaku razinu prikazana je i pripadnost određenoj razini prema EQF-u. Zbog lakšeg razumijevanja, uz svaku predloženu razinu Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira navedeni su i trenutna načini školovanja i obrazovanja u sklopu vrijedećeg sustava obrazovanja u cilju stjecanja različitih vrsta kvalifikacija određene razine. Napominjemo da se 8.1 razina ne smije koristiti za predlaganje stjecanja novih kvalifikacija u Hrvatskoj, već samo za prepoznavanje razine već postojećih kvalifikacija te onih koje su se stjecale ili će se stjecati u inozemstvu.

Razine (i podrazine) Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira su:

- **1. razina** (1 prema EQF-u): završetkom osnovne škole
- **2. razina** (2 prema EQF-u): završetkom programa strukovnoga osposobljavanja za jednostavne poslove
- **3. razina** (3 prema EQF-u): završetkom jednogodišnjih ili dvogodišnjih srednjoškolskih programa

- **4. razina:**
 - **4.1** (4 prema EQF-u): položenim završnim ispitom nakon završetka 3-godišnjega srednjoškolskog programa
 - **4.2** (4 prema EQF-u): položenim završnim ispitom, odnosno državnom maturom nakon završetka 4-godišnjega srednjoškolskog programa u gimnazijama, umjetničkim, tehničkim i njima srodnim strukovnim školama
- **5. razina**, s dvije podrazine:
 - **5.1.** (5 prema EQF-u): završetkom poslijesrednjoškolskih programa usavršavanja
 - **5.2.** (5 prema EQF-u): završetkom stručnih studija kojima se stječe više od 120, a manje od 180 ECTS bodova
- **6. razina** (6 prema EQF-u): završetkom preddiplomskih i stručnih studija kojima se stječe od 180 do 240 ECTS bodova
- **7. razina**, s dvije podrazine:
 - **7.1** (7 prema EQF-u): završetkom sveučilišnih diplomskih i specijalističkih diplomskih stručnih studija kojima se stječe najmanje 300 ECTS bodova
 - **7.2** (7 prema EQF-u): završetkom poslijediplomskih specijalističkih studija kojima se stječe od 60 do 120 ECTS bodova
- **8. razina**, s dvije podrazine:
 - **8.1** (8 prema EQF-u): završetkom dosadašnjih poslijediplomskih (magistarskih) studija
 - **8.2** (8 prema EQF-u): završetkom poslijediplomskih doktorskih studija ili obranom doktorske disertacije izvan studija.

Opis mjerljivih rezultata učenja za svaku razinu i podrazinu definirat će se tijekom izrade Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira, a ovdje se daje samo njegov nacrt. Skup mjerljivih rezultata za svaku razinu određen je samom poveznicom s Europskim kvalifikacijskim okvirom.

6.2 Prikaz Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira

Sljedeća ilustracija prikazuje pregled razina kvalifikacija na primjeru postojećega sustava obrazovanja (prema vrstama programa i studija, trajanju i ECTS bodovima). Ovdje napominjemo da prijedlog polaznih osnova Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira podrazumijeva izmjene i dopune važećeg obrazovnog sustava koji je u ovome dokumentu upotrebljen za bolje razumijevanje.

Prikaz Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira

Razine	Vrste studija - obrazovnih programa		Trajanje	ECTS bodovi	
	Sveučilišni studij	Stručni studij			
8	8.2	Poslijediplomski doktorski studiji	3 i više godina		
	8.1	Dosadašnji poslijediplomski magistarski studiji	2 godine		
7	7.2	Poslijediplomski specijalistički studij	1-2 godine	60-120	
	7.1	Diplomski studiji	Specijalistički diplomski stručni studiji	1-2 godine	60-120
6		Preddiplomski studiji	Stručni studiji	3-4 godine	180-240
5	5.2		Stručni studiji	Više od 2, a manje od 3 godine	120-179
	5.1	Poslijesrednjoškolski programi usavršavanja		Do 1 godine	
4	4.2	4-godišnje obrazovanje za određeno zanimanje, s položenom državnom maturom		4 godine	
	4.1	3-godišnje srednje strukovno obrazovanje za određeno zanimanje, s položenim završnim ispitom		3 godine	
3	Program za stjecanje niže stručne spreme		1-2 godine		
2	Osmogodišnje obrazovanje + stručna osposobljenost za jednostavne poslove		1-6 mjeseci		
1	Osmogodišnja škola		8 godina		

7. Zaključak

Ustrojavanje Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira podloga je za provedbu promjena u strukovnom obrazovanju, provedbu Bolonjskoga procesa u visokom obrazovanju i druge započete reforme u cjelokupnome sustavu obrazovanja, za izgradnju sustava kvalitetnoga cjeloživotnog učenja, za stvaranje snažnih sveučilišta i škola te za ustrojavanje jedinstvenoga sustava upravljanja kvalitetom.

Smisao ovih promjena je u povezivanju kvalitetnoga obrazovnog sustava s tržištem rada te izgradnjom kompetitivnoga gospodarstva uz nužnu socijalnu povezanost. Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom daju se smjernice za usklađivanje propisa kojima se uređuju različiti aspekti obrazovanja.

Za osmišljavanje i vođenje daljnjih aktivnosti na pripremi i izradi cjelovitoga Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira Vlada Republike Hrvatske će, na prijedlog Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, tijekom srpnja 2007. godine imenovati Povjerenstvo za izradu Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira. Povjerenstvo će biti sastavljeno od predstavnika nadležnih ministarstava, socijalnih partnera i sudionika osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja. Slijedom toga, Povjerenstvo će činiti predstavnici:

- Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa
- Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva
- Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi
- Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
- Hrvatske udruge poslodavaca
- Državnog zavoda za statistiku
- Hrvatskog zavoda za zapošljavanje
- Hrvatske gospodarske komore
- Hrvatske obrtničke komore
- Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja
- Nezavisnog sindikata zaposlenih u srednjem obrazovanju
- Sindikata hrvatskih učitelja
- Agencije za znanost i visoko obrazovanje
- Agencije za strukovno obrazovanje
- Agencije za odgoj i obrazovanje
- Agencije za obrazovanje odraslih.

Povjerenstvo će djelovati pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa.

Imenovano će Povjerenstvo do listopada 2007. godine predložiti radni plan svih aktivnosti s ciljem potpune izrade Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira do kraja 2008. godine.